

Svensk ekonomi kan gå jämförelsevis oskadd ur coronakrisen

Även om produktionen återhämtar sig efter coronakrisen fortsätter arbetslösheten att vara högre. Samtidigt får vi behålla en mycket låg inflation och låga räntor. Kronan ser ut att varaktigt bli starkare, skriver ATL:s marknadskronikör Johan Schück.

Coronakrisen har skakat om ekonomin, både globalt och i Sverige. För svensk del har ett sådant produktionsfall inte inträffat efter andra världskriget. Under både 1990-talskrisen och finanskrisen 2008–2009 minskade visserligen Sveriges BNP, men inte så brant som under andra kvartalet 2020.

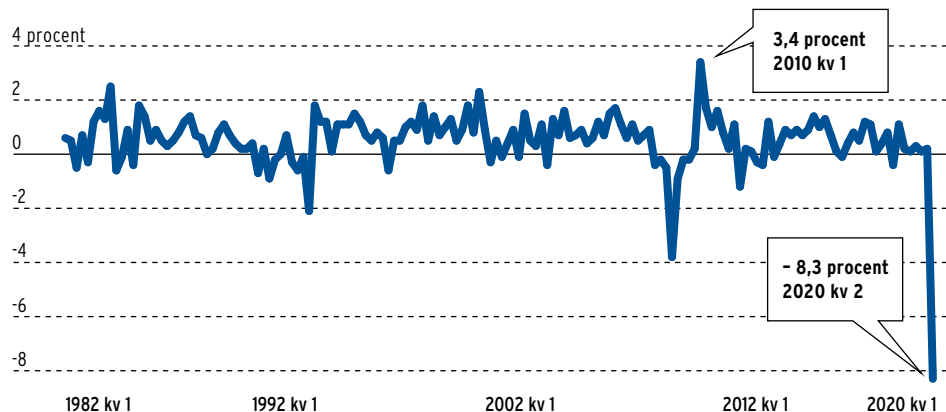
För svensk del rör det sig om en nedgång på hela 8,3 procent, jämfört med närmast föregående kvartal. Ändå klarade sig Sverige lindrigare undan än många andra länder i Europa. Genomsnittligt för EU-länderna blev det ett fall med 11,8 procent, allra störst i Spanien med 18,5 procent. Storbritannien, som numera har lämnat EU, drabbades ännu hårdare med ett ras på 20,4 procent.

Men det rör sig om en global kris, inte enbart en europeisk. I USA föll BNP med 9,1 procent och i Indien med mer än 25 procent. Bara i Kina, som fick sin stora produktionsnedgång redan under årets första kvartal, hann BNP börja vända uppåt igen under andra kvartalet.

Återverkningarna blir kännbara för Sverige som får se sina exportmarknader krympa, vilket fördröjer vändningen även här. Den svenska hemmamarknaden är inte stor nog att kunna kompensera för detta och även där finns ju åtskilliga problem, framför allt i tjänstesektorn. Att delar av dagligvaruhandeln däremot går lysande får än så länge ses som ett undantag.

Sveriges BNP

Sveriges BNP-utveckling, räknad per kvartal jämfört med föregående år.

KÄLLA: SCB GRAFIK: LENA WILSBY, LRF MEDIA

Johan Schück är expert på makroekonomi.

Hans marknadskronikor publiceras exklusivt för ATLS prenumeranter på ATL.nu en gång i månaden.

Men även när återhämtningen gradvis kommer, så sker det inte rakt över hela ekonomin. Arbetslösheten har stigit kraftigt i så gott som alla länder, men på många håll har ökningen ändå dämpats med statliga stöd till arrangemang som korttidsarbete. Det betyder att företagen har en stor reserv av undersysselsatta bland sina redan anställda och att dessa ska sättas i arbete innan det blir aktuellt med nyanställningar.

Högre arbetslöshet

Arbetslösheten riskerar därför att fastna på en högre nivå än tidigare, även om aktiva åtgärder sätts in för att hålla fler sysselsatta. I Sverige ligger arbetslöshetsnivån strax över 9 procent, vilket är en uppgång med cirka 2 procentenheter jämfört med för ett år sedan. Arbetsförmedlingens senaste siffror talar dock för att ökningen kan vara på väg att brytas, i så fall tidigare än väntat.

Vad det gäller är att i möjligaste mån undvika att krisen leder till en högre långtidsarbetslöshet. Sådan betyder i så fall att människors arbetsförmåga inte tas till vara och att sysselsättningen blir varaktigt lägre. Denna gång kan man hoppas att stödåtgärderna som ska hindra att företag slås ut också ska rädda jobben för deras anställda.

Fullt ut kommer detta dock knappast att fungera. Coronakrisen har gett många företag anledning att genomföra de planer på strukturförändringar och rationaliseringar som redan tidigare övervägdes. Det finns också branscher, till exempel trafikflyget, där man varaktigt får räkna med en lägre efterfrågan och därför får anpassa sig till en ny verklighet.

Vad mer e-handel betyder för butiker och köpcentra, liksom hur ökat distansarbete inverkar på behovet av arbetsresor och kontorslokaler, återstår ännu att se. Men förändringar av det slaget betyder ofta att gamla jobb försvinner och nya tillkommer. Problemet är då att de som saknar rätt utbildning och kompetens kan få svårt att hänga med.

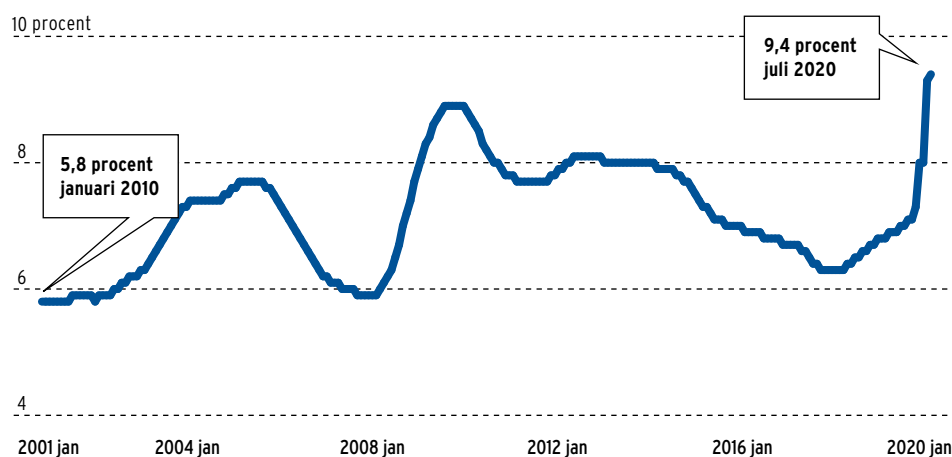
Arbetsmarknaden är ändå hårt pressad, vilket medför att lönerna ökar mycket svagare än normalt. Årets avtalsrörelse sköts upp i våras och ska påbörjas på nytt i oktober, men något dramatiskt utfall är knappast att vänta. Tvärtom kan man räkna med att både arbetsgivare och fack väljer att försöka skydda jobben, även till priset av lägre reallöner.

Låg inflation

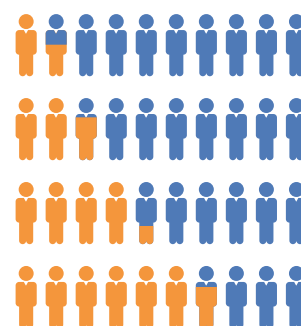
Inflationen är redan mycket låg, både i Sverige och på andra håll. Så var det redan före coronakrisen, beroende på svag internationell konjunktur och ökad global prispress.

Öppen arbetslöshet

Säsongsrensade och utjämnade siffror.

KÄLLA: SCB GRAFIK: LENA WILSBY. LRF MEDIA

» Arbetslösheten riskerar att fastna på en högre nivå. «

Varken svenska Riksbanken eller andra länders centralbanker har på länge lyckats nå sina inflationsmål, som i regel ligger runt 2 procent.

I Sverige ligger inflationstakten för närvarande på 0,7 procent, även om priserna på livsmedel stiger snabbare. Men det finns mycket annat som drar ner, däribland lägre energipriser. Allmänt kan sägas att kostnadstrycket från löneökningar är måttligt och att företagen samtidigt ser små möjligheter att höja sina priser.

Nedväxlingen i den svenska inflationen ser ut att bli varaktig. Motåtgärden var tidigare att Riksbanken sänkte sin styrränta till minusnivå, men utan att det hjälpte särskilt mycket. Nu har man övergett det experimentet, men övergått till nollränta som väntas gälla flera år framåt. I stället köper Riksbanken mycket stora volymer av obligationer, i syfte att pressa ner marknadsräntorna.

Låga räntor

Motsvarande görs även i andra länder, vilket betyder att det internationella ränteläget är mycket lågt och väntas så förbli under lång tid framåt. Svenska banker kan därför låna upp billigt och sedan erbjuda krediter till låga räntor. Med detta finns fördelar, men en avigsida är att priserna på tillgångar som aktier och fastigheter skjuter i höjden på ett riskabelt sätt.

Tidigare har de låga räntorna också betytt att den svenska kronan försvagats kraftigt mot andra valutor. Det har gett viss draghjälp för exporten, men även betytt att svenskar tappat i levnadsstandard jämfört med andra länders invånare. För utländska intressen har det också blivit billigare att ta över svenska företag.

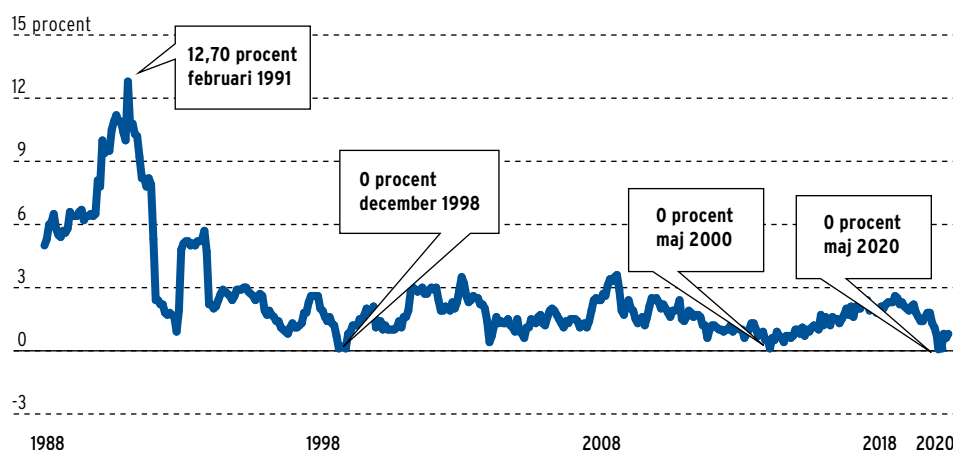
Nu har dock pendeln svängt ganska rejält. Räntesänkningar från framför allt den amerikanska centralbanken Federal Reserve och Europeiska centralbanken, ECB, har betytt Sverige inte längre har mycket lägre räntor än andra. Det har därmed blivit mer attraktivt än tidigare att placera pengar i svenska kronor och denna ökade efterfrågan bidrar till att stärka kronans kurs mot andra valutor.

Starkare krona

Normalt sett försvagas kronan vid allvarliga kriser, men denna gång är det tvärtom. Kronkursen har stigit påtagligt mot både USA-dollar och euron. Förändringen ser ut att bli varaktig, förutsatt att Riksbanken inte gör nya försök med minusränta – vilket knappast är aktuellt.

Inflation

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF).

KÄLLA: SCB GRAFIK: LENA WILSBY, LRF MEDIA

FOTO: TT ILLUSTRATION: ISTOCK

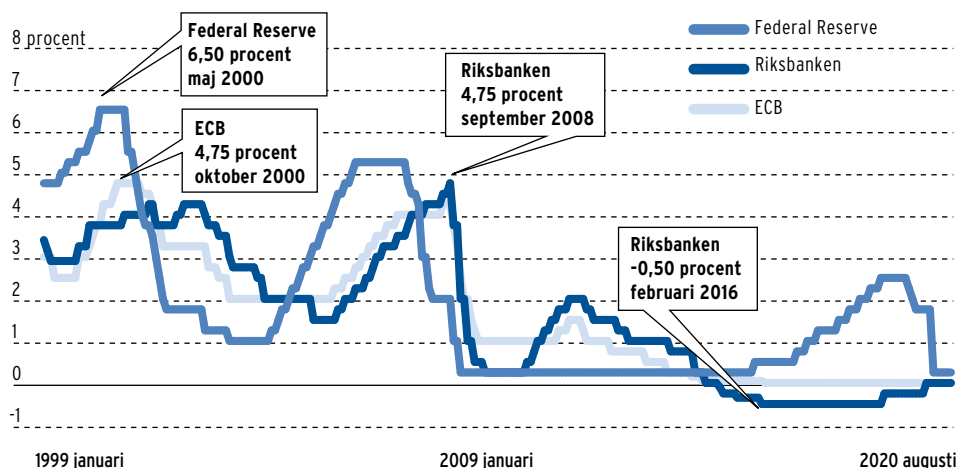
» Kronkursen har stigit påtagligt mot både dollarn och euron. «

Det kan även hända att kronan ytterligare stärks. Det hänger samman med att kronkursen mot andra valutor länge har varit mycket svag och det ännu finns en bit kvar att gå innan nivån kan anses som balanserad eller normal.

Kronförstärkningen kan uppfattas som ett gott betyg på Sveriges ekonomi. Men den innebär samtidigt att de svenska exportnäringarna inte får den draghjälp av en svag krona som har varit till nytta vid andra kriser. Devalveringsvägen är stängd och det är nu i stället nödvändigt att bygga upp konkurrenskraft på andra sätt, såsom att bli effektivare än konkurrentländerna.

På många områden borde Sverige ha förutsättningar att klara det. Sammantaget går den svenska ekonomin jämförelsevis oskadd ur coronakrisen och har potential att klara den behövliga omställningen. Det ger hopp inför framtiden, även om den som alltid förstås är oviss. ●

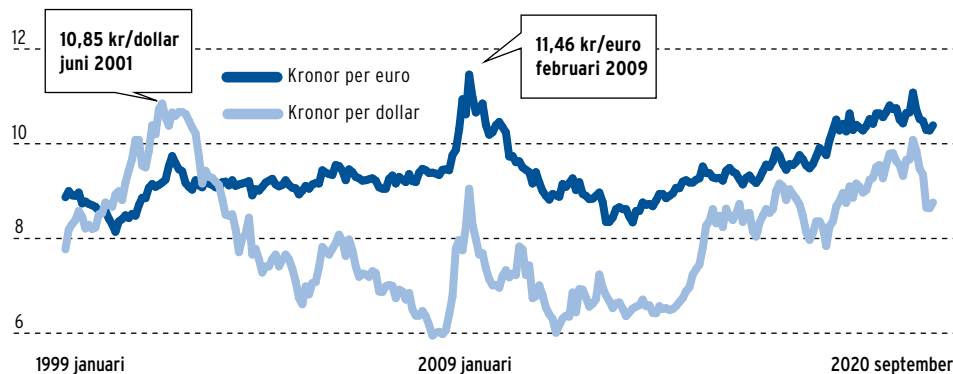
Centralbankernas styrräntor

KÄLLOR: FEDERAL RESERVE, RIKSBANKEN OCH EUROPEISKA CENTRALBANKEN (ECB) GRAFIK: LENA WILSBY, LRF MEDIA

Kronkursen

Kronans växelkurs mot USA-dollar och euron i kronor per dollar och kronor per euro.

KÄLLA: SCB GRAFIK: LENA WILSBY, LRF MEDIA